

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vse vrste je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Blagor njim, ki trpe preganjanje ...

Cedeč se svobodoljubja, velikodušnosti in obljub je stopila italijanska vojska ob koncu svetovne vojne na naša tla v Primorju. Sveto je prisegala, kako bo ščitila vse naše pravice. Slovesno je jamčila, da se bomo mogli gospodarsko in kulturno nemoteno razvijati, tako, kakor se nismo še nikoli. Da bo nimbus italijanskega svobodoljubja še sijajnejši, se je z najvišjo besedo potrdilo vse velikodušne namene srečnih osvobodilcev.

Romana fides! Drugo za drugo je Rim pogazil svojo obljubo. Zvest svoji barbarški preteklosti je ostal dosleden v svoji neveri. Namesto obljub je izpod nasilniške toge potegnil bič, kakor hitro je čutil, da mu je slovensko ljudstvo izročeno na milost in nemilost. Ne religija, ne jezik, ne običaji, ne premoženje, ne življenje samo ni več varno pred roko despota.

Koliko varljivih, sladkih besed je čulo slovensko ljudstvo v onih letih, ko slovensko ozemlje še ni spadalo pravno pod italijansko državno suverenost! Koliko laskanja, prijaznosti je bilo deležno, da bi osvajačju pomagalo zatreti v slovenskem ljudstvu narodno zavest in težnjo za neodvisnost! Kakor hitro pa so kocke padle, je padla tudi krinka. Sladkim obljubam je sledilo preganjanje, kakršnega slovenski učitelj ni doživel, odkar obstoja obča osnovna šola na Slovenskem. Premeščanja, odstavljanja, grožnje, dejanski napadi, pretepanje, vlom v stanovanja ob belem dnevu in v ponočnih urah, vklepanje v železja in zapor, ničevi procesi, da, celo ekrazitni napad na rodbino, vse to se je vsulo na učitelstvo v Primorju samo zato, ker je bilo naše krvi in ni uklo-nilo tilnika v sramotni jarem, ker se ni moglo prodati potomcem Sule in Marinsa.

Romana fides! Vsa zločinstva, vse preganjanje, vse neronstvo sredi Evrope v dvajsetem stoletju ni strlo peščice slovenskega učitelstva, ki je decimirano in do tal ponizevano preživelo v Primorju povenjen fašistovski reakcije. Liktorska sekira tudi tej peščici ljudi, ki so vse pretrpeli, kar more človek prenesti, ne prizanaša. Fašizem terja, da gredo še ti zadnji nesrečneži do vrha svoje težke Kalvarije. Česar ni bila zmožna vsa germanska krutost, to zmora fašistovska reakcija nad našim človekom. Izmučenega, zasledovanega, gospodarsko šibkega učitelja hoče danes moralno ubiti, ker ga ni mogla drugače zlomiti. Petdeset ljudi je odtrgal danes fašizem od dragih svojcev, od slovenske dece in od slovenske zemlje ter jih je vrgel na drugi konec države, v nepristopne, divje Abuce in v pusta gorovja piemontskih Alp, v sredo med ljudmi, ki jih niti Italijan sam ne more razumeti. Kako naj tam živijo, kako naj tam delajo, kaj naj prestajajo med tuji, to so vprašanja, ki jih zna rešiti samo današnja Italija. Eno pa je gotovo. Ti ljudje so deportirani in življenja deportiranih so poceni. Tudi železničarji so morali isto pot, toda o njih vemo, da je že cele rodbine uničila malarija. Ker se učitelstvo ni hotelo prodati za južne dežve srebrnike, da bi vršilo janičarske posle med našim ljudstvom, mora danes v preganstvo, iz katerega se morda nikdar ne vrne, ako bo izročeno na milost in nemilost ljudem, ki hočejo njih pogin.

Kako je našemu učitelstvu težko v preganstvu, si je komaj misliti. Na stotine kilometrov daleč drug od drugega so razsejani po tuji zemlji. Črna zloba jih je nalašč tako razsejala, da se ne bodo mesece in mesece mogli videti, da ne bodo mogli spregovoriti besede z ljubim človekom v svojem jeziku. Ako plačujejo naši ljudje v Italiji težak davek sinovom večnega Rima, plačujejo naši učitelji najtežjeje. Zato ne more veljati zanje ono, kar se je povdarjalo prav v dneh njih bridkega slovesa po slovenskem časopisju v deželi črne reakcije. V preizkušnji smo — tako se je pisalo — in naš narod mora preizkušnjo prestati! Če pride na nas še težji čas, moramo ga prenesti! Hočemo živeti tudi v najhujših razmerah, zato pokažimo, da nas nič ne zlomi!

Tako se je pisalo. O, ko bi ne bile besede mnogo cenejše in lažje kot so breme! Ali bo res imelo naše ljudstvo v Italiji količkaj od teh žrtve, ki jih je prevzelo molče in brez ugovora ono naše učitelstvo, ki so ga odtrgali od rojstne zemlje, od rodbin in ga pognali v Piemont, v Abuce? Ali ne bo s tem naš rod samo obogatel za novo trpljenje, ki bo morda sčasoma obrodilo sad, ki pa ne bo v nikakem razmerju z muko poedinih preganjancev? Tolažilo so te jetnike v vojni, ki jo vodi fašizem proti slovenskemu življu v Primorju, naj gredo v sužnost, da se bodo lahko vrnili med svoje ljudstvo tedaj, ko se bo zrušil sedanji reakcijski režim zemlje cvetočih oranž. Kaj pa, če se fašizem še leta in leta ne zlomi? Ali naj

naše učitelstvo živo trohni v grobu? Ali naj trpi poleg črnega terorja tudi bedo med tujimi ljudmi?

Kdor zahteva od teh nesrečnih naših bratov in sester, ki morajo služiti sebi in svojim rodbinam grenak kruh pod bičem barbarov, naj vztrajajo v preganstvu, zahteva nemogoče. Njih žrtve so pretežke. Kdor jim jih hoče nalagati, naj ve, da je tukaj meja. Vsi, ki prenašajo danes jarem sredi Italije, živijo v gospodarskih razmerah, ki niso vzdržljive. Kdor zahteva tolike žrtve od njih, je dolžan pomagati jim, da ne bodo stradali.

Ne vemo, če se je mislilo na to. Prepričani smo, da se za žrtvovane ljudi ni storilo nič, ker gre denar prej na vse strani kot pa tja, kjer je sila največja. Ta pomoč je prvo in najnujnejše, kar je treba ukreniti za nesrečneže. Drugo, kar mora storiti jugoslovanska javnost, pa je, da se našim učiteljem, ki jih je vrgla zloba divjega italijanskega šovinizma daleč v črne province, zagotovo obstanek takoj, ko jim ne bo več mogoče vztrajati na sedanjih mestih. Nihče naj se ne obremeni s krivdo, da so bili naši ljudje izročeni poginu in propasti. Ako jih je fašizem obsodil v smrt, jih mora jugoslovanska javnost rešiti. Ako jim v Italiji ne bo več obstanke, tedaj morajo dobiti pri nas za-

Razvoj dogodkov za sporazum hrvatskega učitelstva in strnitev v eno stanovsko fronto.

Glasovi časopisja z ene in druge strani. — Med učitelstvom izven UJU sta dve struji v pogledu sporazuma. — Veliko vlogo v sporu hrvatskega učitelstva je tvorila lastninska pravica do Učiteljskega konvikta in Učiteljskega doma. — Temelj nesporazumljenj je bila forma organizacije: Zveza Savezov ali Udruženje? — Obnovitev SHUD. — Važen preokret za zbližanje hrvatskega učitelstva v enotno stanovsko organizacijo.

Prvo pobudo za večje gibanje med hrvatskim učitelstvom, ki je izven UJU, je dal lep članek v »Hrvatskem Učitelju«, ki ga ureja voditelj zmerne struje učitelstva izven UJU tov. Nemet, bivši podpredsednik SHUD, pod naslovom »Beseda o praviem času«, ki se glasi:

Do 1. 1921. je imelo učitelstvo Hrvatske in Slavonije enotno stanovsko organizacijo, ki je bila nepremagljiva skala bratske sloge, moči in ljubezni, a v borbi za stanovske, pravne in materialne pravice srčna kot lev.

Leta 1921. se je razdelilo učitelstvo v dva tabora. Do cepitve je prišlo radi nesoglasja glede potov, ki so vodila k istemu cilju — bratski vzajemnosti vsega učitelstva naše države.

Vsak od prizadetih taborov je trdil, da je njegova pot najkrajša in najboljša.

In radi teh potov — do tedaj bratje — so postali hudi nasprotniki, a še več — eni proti drugim — borci na življenje in smrt.

Z bolešjo se spominjam na to borbo.

Koliko življenske energije je porabljen v njej; koliko uničenih eksistenc; koliko razdrtenih domačih ognjišč; koliko preliti solz; koliko storjenih krivic? — vsemu temu se ne more dognati števila.

Ali je vse to storjeno radi različnosti teh potov?

Nikakor ne!

Temu je edini in glavni vzrok ta, ker je v učiteljskih vrstah zavladalo sovraštvo in maščevalnost.

Ti dve lastnosti sta zastrle posameznikom vid, okamenile srce in popolnoma idejna borba se je spremenila v osebno, strankarsko politično borbo. Brat je postal zver napram bratu in mu grenil življenje z bridkostjo in tugo.

Danes je temu drugače, izgleda kot bi se svetlikali novi dnevi.

Bratje sovraštva in maščevalnosti postajajo pametnejši. Zmordilo jih je načelo: Danes meni, jutri tebi!

In tako mora biti. Dobra stvar ne pride nikoli prepozno.

Življenje je šola, a vsaka šola nekaj stane.

Ta nespametna borba je glavni razlog mnogih, ne samo osebnih, temveč tudi stanovskih in šolsko prosvetnih neuspehov, ki nam kličejo: »Pametni bodite in združite se!«

V borbi za življenje se družijo tudi živali. Mravlja je majhna žival. Sama ne pomeni ničesar, ampak kadar se jih združi na tisoče in se zagrižejo v meso kake živali, tedaj so močne in izgledajo žival do kosti. Tudi mi smo kot mravlje. Vsak zase — ali razdeljeni v skupine ne premoremo dosti, ampak združeni smo vredni mnogo in tudi zmoremo mnogo.

Oživimo zopet nekdanje stanovsko edinstvo, bratstvo in ljubezen na rodni zemlji.

vetje, če je še kje kaj narodne zavesti, če je še kje le trohica sočutja do trpečega človeka.

To je danes naše nacionalno vprašanje. Skrbeli bomo, da ne bo izginilo z dnevnega reda. Sklep ministrskega sveta z dne 28. aprila t. l. je sicer preganjanemu slovenskemu učitelju zaprl vrata v Jugoslavijo, a to nas ne bo oviralo, da jih ne bi spet odprli. Ona peščica tam doli izkrevaveva brez cilja, njena žrtev je danes že nesmiselna. Kakor koli je bil nastal sklep, da se večini teh preganjancev ne da mesto pri nas, ne moremo ga odobravati, ako vidimo, kaj se godi v Italiji z našo krvjo. Dokler je naše učitelstvo delalo med našimi ljudmi, dotlej je še upravičeno stališče, da se ne umika, četudi je na fronti, morda prav zato ne, ker je na fronti. Toda tega, da se učitelstvo prežene v notranjost Italije, med tuj živelj, tega ministrski svet ni predvideval, zato tudi ne more veljati njegov sklep za vse, ki so bili pregnani iz rodni tal.

Za te naše ljudi dvigamo danes svoj glas. Za te mrtve ljudi zahtevamo rešitve. Njih žrtve so pretežke in so odveč. Ako jim ne daste pomoči, o poklicani, v imenu naroda, dajte jim jo v imenu človekoljubja! Kri so naše krvi, zato jih ne zavrnite ne izročajte jih tistim, ki jih hočejo udušiti! I. S.

Razvoj dogodkov za sporazum hrvatskega učitelstva in strnitev v eno stanovsko fronto.

Glasovi časopisja z ene in druge strani. — Med učitelstvom izven UJU sta dve struji v pogledu sporazuma. — Veliko vlogo v sporu hrvatskega učitelstva je tvorila lastninska pravica do Učiteljskega konvikta in Učiteljskega doma. — Temelj nesporazumljenj je bila forma organizacije: Zveza Savezov ali Udruženje? — Obnovitev SHUD. — Važen preokret za zbližanje hrvatskega učitelstva v enotno stanovsko organizacijo.

Ne zmerjamo in ne preganjamo se več! Ne ulivajmo olja sovraštva na sveto nam stanovsko ognjišče!

»Zalutve naj se pišejo v pesek, a dobra dela v trden kamen,« tako učimo druge, delajmo tudi sami v tem duhu.

Kar je bilo je minilo!

Borba za procvit in napredek naše organizacije in naših stanovskih interesov mora stati nad vsem, a v prvi vrsti nad osebnimi simpatijami ali antipatijami.

Kdor pa tega ne more, ali neče razumeti, naj vsaj ne ovira onih, ki imajo za to smisel, voljo in ljubav.

Spoštujemo tudi politično prepričanje svojega brata, a to naj bo prepričanje po edinc, a nikakor ne prepričanje našega stanu.

Za politično strankarstvo ni prostora v naši organizaciji. Predobro smo preizkusili njegovo razdiralno delovanje.

V tem nam naj bodo novinarji za vzgled. Oni so politični pripadniki vseh strank, ko se pa gre za njihove interese, so vsi eno — novinarji in nič drugega. Da bi se mogli uspešneje boriti za svoje interese, so se združili v en tabor »Udruženje jugoslovenskih novinarov«.

V naši državi je vsega okoli 15.000 učiteljev(ic). Podajmo si bratsko roko in krepko si jih stisnimo.

Danes so resni časi. Pripravlja se šolski zakon, spreminja se osnova, pa naj se to ne dela za nas — brez nas ali morda proti nam.

Bodimo eno, ko smo v resnici eno — bodimo samo učitelji, kot so novinarji samo novinarji v borbi za svoje pravice.

Volk ni volku — volk, pa zakaj naj bi to bil brat — bratu ali sestri?

Razmišljajmo bratje in sestre o tem in skušajmo najti pot, po kateri bi se najčistnejše prišlo do bratske vzajemnosti.

Vsakdo, ki ima zato voljo in ljubezen, naj odkrito pove svoje mišljenje, brez vsake opreznosti in strahu. Priobčili bomo to njegovo mišljenje v našem glasilu, z njegovim podpisom ali brez njega — kakor on sam to odredi. O tem mišljenju se bode tudi debatiralo, ako bode to potrebno.

Če se pa oglašijo vsi, ki želijo pisati v tem smislu, se bo izbralo iz vsega najboljši in izdalo direktive za delegate, ki bodo vodili razgovore v njihovem duhu po onem: Nič za nas — brez nas, Vox populi — vox Dei!

Z naše strani se ne bo n' h'č vsiljeval, le pokazati hočemo kaj in koliko se je v tem smislu naredilo od leta 1921.

Uklonimo se, ampak brez vsakega nadmodrovanja in osebnega izzivanja, ker med brati ne sme biti zmagovalcev in premagancev.

Ta članek je vzbudil mnogo pozornosti in pričelo se je novo gibanje med hrvatskim učitelstvom.

Posledica tega je bilo zborovanje učitelstva izven UJU, o katerem poročajo »Hrvatski Učitelj« sledeče:

Od leta 1921. je vladal pri predstavnstvu »Saveza« popoln zastoj. Hrvatsko učitelstvo, ki je ločeno od UJU, je bilo od tega časa takorekoč popolnoma izločeno od sodelovanja pri šolskih in stanovskih vprašanjih — to pa največ radi nedelavnosti predsednika, ki je v svoji osebi koncentriral vse funkcije »Saveza« in v zadnjem času na vprašanje članstva, kaj je »Savez« delal, izjavljaj javno: »Ja sam bio Savez.«

V zadnjem času se je članstvo tega naveličalo in pojavila se je močna grupa pod vodstvom podpredsednika Nemetja, ki deluje za pristop »Saveza« v UJU. Ti so ponovno razvili zastavo nepozabnega voditelja Iv. Filipovića in so odločili — podati roko v pomirjenje ter odpustiti in pozabiti vse kar se odpusti in pozabiti more in sme.

Dne 18. marca 1927 je bila sklicana konferenca »Saveza« za Zagreb in okolice, ki je odločila pozvati predsednika Tomašića, da skliče najkasneje do 14. aprila skupščino »Saveza«, a odgovor naj pošlje gosp. Nemetu, podpredsedniku »Saveza« do 31. marca. Ako ne dobi do določenega časa odgovora, je pozvan podpredsednik, da on skliče skupščino.

Ker ni predsednik Tomašić poslal do 31. marca 1927 nikakega odgovora, je sklical podpredsednik Nemet skupščino »Saveza« hrv. učit. društev za 14. aprila 1927 s sledečim dnevnim redom:

1. Delo »Saveza« od leta 1921. do danes.
2. Sporazum učitelstva Kraljevine SHS.
3. Pitanje imovine »Saveza«.
4. Slučajnosti.

Na skupščini je bilo zastopanih 22 društev s 67 delegati.

Pred začetkom skupščine se je vršila predkonferenca, na kateri se je razpravljalo o delovanju predsednika ter o delovanju grupe, ki propagira sporazum z UJU. Na koncu debate je nekdo predlagal, naj se izglasuje predsedniku Tomašiću zaupnica, a predlog je bil po dolgi debati odklonjen.

Pri prvi točki dnevnega reda je gosp. Fran Pilek ostro kritiziral nedelavnost predsednikovo, očital mu, da je dve leti pisal o borbi za imovino »Saveza« v I. 1921., a v tej borbi — na delegatski skupščini ni spregovoril niti besede; zakrivil je razpad »Saveza«, ki je štel 3000 članov, a sedaj sami ne vedo koliko jih jim je še ostalo; konstatira, da predsednik ni in ne sme biti »Savez«.

Pri drugi točki dnevnega reda se razvije živahna debata. Potreba vstopa v UJU postaja vedno večja in nujnejša. Ne sme se dovoliti, da se v narodni prosveti ukrepa karkoli brez hrvatskega učitelstva, kakor se je to dosedaj dogajalo. Stavijo se predlogi kakšna naj bo nova organizacija učitelstva po pristopu »Saveza« v UJU. — Končno je bila prečitana resolucija, ki se glasi:

Delegati hrv. učit. društev, zbrani dne 14. aprila 1927 na konferenci v Zagrebu sprejemajo sledečo resolucijo:

1. Izjavljajo se za delovanje v smislu sporazuma vsega učitelstva SHS.
2. O sporazumu se ne more odločiti vse do tedaj, dokler se ne ukine policijska zabrana delovanja »Saveza« in vrne lastnina SHUD.
3. Sporazum bodo sklepali v imenu hrv. učitelstva delegati, ki bodo izvoljeni na prvi glavni skupščini »Saveza« po ukinitvi zabrane.
4. Na taki skupščini SHUD nima pravic nobeden član, ki do danes 14. aprila ni član »Saveza«.
5. Vsak drug način sporazumevanja se od hrvatskih učiteljskih društev najodločneje odklanja.

Resolucija je sicer bila sprejeta molče, pa je brezpredmetna, ker je izjavil predsednik v začetku konference, da je sklicanje konference nelegalno in ravno tako so vsi njeni sklepi nelegalni. Predsednik Tomašić pa je izjavil, da bo privatno obvestil predsednika UJU o teh točkah.

Tretja točka odpade, kajti referent ni hotel podati poročila, ker je bila vnešena v resolucijo točka o imovini SHUD predno je on podal svoj referat.

Važno točko pogajanj in spora tvori gospodarsko vprašanje glede imovine »Saveza«.

Nato je prinesla »Narodna Prosveta« neoficijalen članek predsednika Udruženja Petrovića, ki v njem slika potek dosedanja njega delovanja in sporazuma med UJU in Savezom Hrv. učit. društev takole:

Leta 1921. je sklenila večina na skupščini hrvatskega učitelstva prestop v UJU. Del, ki je bil proti vstopu v UJU, je osnoval svoj S. H. U. D. z namenom, da prevzame Savezovo imovino. Med tem časom se je od strani UJU večkrat poskušalo najti

podlago za sporazum, a bilo je vse zaman, ker je stalo učiteljstvo na stališču, da se okorišča s pomočjo ene ali druge stranke na škodo svojih stanovskih tovarišev.

Ko se je v zadnjem času obojestransko uvidelo to zlo, ki preti stanu in pod najlepšim utisom stanovske zavesti slovenskega učiteljstva (Prestop Slomškove zveze v UJU) se je začelo govoriti ponovno o sporazumu. V »Hrvatskem učitelju« je izšlo nekaj člankov o tem vprašanju. To je dalo povod predsedniku UJU, da je po odobritvi Glavnega odbora stopil v stik s predstavnikoma Saveza, radi česar je bila sklicana v gornjem omenjeni konferenca S. H. U. D.

Pisec smatra prvi korak Saveza po konferenci za pogrešen in ravno tako je pogrešno, da skuša predsednik Saveza potom strankarskih eksponentov vplivati na sporazum. O resoluciji pravi, da je taka, kot bi jo sprejemali ljudje, ki se jim noče sporazuma in da z njo stvar le zavlačujejo v nadi, da se spremenijo politične razmere.

Kako neresno mislijo je razvidno iz teh dejstev. Od nas zahtevajo ukinjenje zabrane (a nikdo jim ne zabranjuje sestankov), od nas zahtevajo imovino, a o »Hrvatskem učitelju« trdijo, da ni niti v naših, niti v njihovih rokah ter propada. Zahtevajo od nas častno pot, kot bi jim mi predlagali nečastno. Zahtevajo »ravnopravno razgovorjanje z nami ter da mi z 12—14.000 člani sprejmemo vse, kar oni hočejo.

Po temeljitnem pretresu resolucije pozivlja pisec vse učitelje, ki želijo dobro stanu, naj vstopijo v skupne vrste in tamkaj koristijo s svojim delovanjem skupno. Egoizem mora pasti, če danes ne pa jutri, učiteljski stan pa mora zmagati s svojim delom in s svojo slovo.

Temu je sledil poloficielen odgovor »Narodne Prosvete« na resolucijo S. H. U. D., ki jo prinašamo v celoti na prvi strani lista, ki se glasi:

Točka I. se sprejme s posebno simpatijo. K točki II. pravi, da se je učiteljstvo kraljevine SHS že sporazumelo. UJU ima svoja pravila, kdor se ni član UJU, naj pristopi kot predvidevajo pravila. Drugega sporazuma ne more biti. O policijski zabrani naj se pri tem ne govori. Vprašanje imovine je pa rešil pristojni forum. Točka III. Kako naj se pristopa v UJU je postranska stvar — najbolje bi bilo, da pristopijo vsi člani Saveza naenkrat. Točka IV. nima za nas nikake važnosti. K točki V. pa pripominja: »Mi, ki visoko cenimo pojam svobodne volje in spoštujemo zavest o veliki potrebi edinstvene in močne učiteljske organizacije, nimamo drugega načina, kakor da moralno vplivamo na tovariše(ice), da stopijo v naše skupno kolo in se radi tega absolutno ne strinjamo s tonom (obsoja se) v 5. točki resolucije. Nasprotno, odobravamo vsako dejanje vsakega poedinca, ki pomaga krepiti našo zajednico. Nadalje odgovarja tudi »Narodna Prosveta« g. Tomašiču na vprašanje, če želi UJU razgovorjati s S. H. U. D. kot ravnopravno organizacijo in pripominja, da organizacija malega dela učiteljstva, ki je včlanjeno v Savez (približno 4—500 članov, prip. ured.) ne more biti ravnopravna z velikim Udruženjem Jugoslovenskega Učiteljstva.

Med tem se je pa razširilo gibanje po okrožjih. Objavljamo dvojce poročil, iz katerih je razvidna smer gibanja.

»Hrvatski Učitelj« je poročal pod naslovom: »Razmere hrvatskega učiteljstva« sledeče:

Skupščina učiteljskega društva za Zagreb in okolice se je vršila dne 18. junija 1927. Obe skupini sta bili pripravljene na borbo, kar se vidi iz tega, da sta bili obe kandidatski listi pripravljene. Udeležencev je bilo na skupščini 177 in je dobila lista Nemet-Pilek, ki je za sporazum vsega učiteljstva Jugoslavije, 45 glasov, a druga lista, ki se protivi sporazumu in hoče še nadalje ostati izven skupne stanovske organizacije, pa je dobila 127 glasov in s tem tudi večino v društvu samem.

Ob izvolitvi je novi predsednik Majer končal svoj govor z besedami: »Sve za Boga i Hrvatsku«, a manjšina je mnenja,

da je treba delovati v smislu stanovske enotnosti: »Sve za život, procvit i slogu staleža«.

Pripomniti je še potrebno, da je list »Hrvatski učitelj« v rokah skupine, ki je za sporazum in se je nadejati od te strani nadaljnega delovanja v smislu enotne učiteljske stanovske organizacije Jugoslavije.

»Narodna Prosveta« je poročala o drugem zborovanju sledeče: Na redni skupščini Učiteljskega društva za Varaždin je poročal predsednik zagrebskega učiteljskega društva »Jedinstva« g. Vereš, v kakem stadiju se nahajajo pogajanja za zblizanje učiteljstva »Saveza hrv. učit. društva« (S. H. U. D.) in UJU. On pravi, da se sme s sigurnostjo pričakovati, da bo v doglednem času prišlo do sporazuma. Pripominja pa, da je glavna zapreka tega zblizanja oseba bivšega predsednika S. H. U. D. g. Ivana Tomašiča, ki mu osebna ambicija in mržnja do UJU ne dopušta, da bi se z nami bratovsko združil. Ta njegova nestrpnost je kriva, da »Hrv. učit. dom« v Zagrebu propada ker se ne popravlja in da so v »Učit. konvikt« nastanjeni privatniki za bagatelno najemnino, namesto da stanujejo v njem otroci učiteljstva, ki študirajo v Zagrebu. Z ozirom na ta dejstva je predlagal g. Vereš, da se pošlje g. ministrskemu predsedniku brzojavka sledeče vsebine: Današnja letna skupščina Učiteljskega društva za Varaždin in sreze Varaždin, Ivaneč in Novimarof, kot predstavnik večine tukajšnjega učiteljstva protestira proti neresničnemu razlaganju odnošajev med hrvatskim učiteljstvom po Ivanu Tomašiču in tovariših in njihovemu nelegitimnemu postopanju s Savezom hrv. učit. društev in njegovo imovino, ker je ta Savez na svojih skupščinah 1. 1921. popolnoma legalno likvidiral in so njegova društva pristopila v UJU, vsled česar Savez od tega časa ne obstaja niti de jure, niti de facto, pa zato zanj ne more obstojati nikak zabrana. Prosi se uvaževati upravičene interese UJU in odbiti omenjene nelegalne zahteve napram Udruženju.

Učiteljstvo izven UJU je delovalo na to, da pride do skupščine SHUD.

Po šestih letih se je vršila dne 29. avgusta VIII. glavna skupščina S. H. U. D., ki ji je prisostvovalo okoli 700 učiteljev in učiteljic. Najvažnejši del skupščine je bilo poročilo predsednika Tomašiča na delegaciji o likvidaciji spora nastalega med učiteljstvom. Tomašič je izjavil: Savez je uspešno deloval do leta 1918. Sedaj bo potrebno spremeniti pravila, to pa iz več razlogov, izmed katerih je eden tudi ta, ker se končno mora likvidirati spor z UJU. Sedaj se bode mogla ta akcija izvesti, ker je prosvetno ministrstvo priznalo pravico obstoja Savezu in pa pravico do premoženja. Sedaj se bode mogla razgovorjati S. H. U. D. in UJU kot enakopravna faktoria. V tem vprašanju mora delegatska skupščina principialno sklepati in sklep sporočiti glavni skupščini. Na poedina vprašanja je dal g. Tomašič potrebna pojasnila glede ureditve odnošajev in likvidacije spora med S. H. U. D. in UJU. Po njegovem mnenju bi se morali voditi razgovori na ta način, da bi S. H. U. D. in UJU imenovala po nekaj svojih članov, ki bi naj razčistili razmere med učiteljstvom. Ko bi se stvar razčistila in bi bila o zadevi preko Saveza obveščena učiteljska društva, tedaj bi sprejela skupščina stavljen je predlog. Ko bi bilo to urejeno od strani S. H. U. D. in UJU, tedaj bi se mogla ustanoviti skupna stanovska organizacija učiteljstva SHS.

Dne 30. avgusta se je vršila glavna skupščina, ki so ji prisostvovali zastopniki raznih hrvatskih društev. Na tej skupščini je bil izvoljen odbor s predsednikom Tomašičem s 651 glasovi, med tem ko je lista dr. Čajkoveca dobila le 41 glasov. (Po »Novosti«).

Na drugem mestu prinašamo poročilo o ugodni preukrenitvi vprašanja zblizanja hrvatskega učiteljstva in izravnavi spora. Pri količkah strpljivih pogajanjih je gotovo, da bo hrvatsko učiteljstvo organizirano v enotni stanovski organizaciji, ki bo lahko klubovala vsaki situaciji in zahtevala, da se jo upošteva pri vsakem položaju.

in uredb. — Prepričani smo, da delo, ki ga je izvršila te dni Zveza državnih nameščencev, ni majhno in je temelj za ureditev uradniškega vprašanja pri nas preko katerega ne bo mogla iti vlada v bodočnosti ter je program vsega državnega uslužbenstva za skupno borbo glede izboljšanja našega socialnega položaja.

Minister prosvete o izmeni uradniškega zakona. Ko je 7. t. m. bil Izvršni odbor UJU pri g. ministru prosvete, je tov. Petrovič, predsednik UJU pojasnil, kako je celokupno učiteljstvo soglasno obsodilo uredbo o spremembi uradniškega zakona, ki izenačuje učitelje s III. kategorijo, jim odvzema I. grupo II. kat. in prva tri leta službe ter raztegne službovanje na 35, odtodna na 38 let, namesto da ostane 32-letno službovanje po specialnem zakonu in 15% dožlada. G. minister je povdarjal, da so te odredbe težke in nedostojne učiteljstva ter je izjavil, da je določil komisijo, v kateri so tudi predstavniki učiteljstva, in ji naročil, da mora odkloniti te slabe strani uredbe in zadovoljiti učiteljstvo s pravicami, ki so jih imeli do sedaj. On je uverjen, da bodo predlogi komisije sprejeti, a sam bode ukrenil vse, da se učiteljstvu ne odvzame nobena dosedanja pravica.

Deputacija UJU pri ministrih. Izvršni odbor UJU je šel korporativno k ministrom prosvete dr. Kumanudiju, pravde Duš. Subotiću in financ Bogd. Markoviću, kjer je protestiral proti revizijskemu projektu uradniškega zakona in predložil zahteve učiteljstva.

Komisija za uredbo o uradniškem zakonu deluje, neprestano v prosvetnem ministrstvu in je že z delom pri koncu. Kot se je izvedelo so vsi člani komisije na strani učiteljstva in radi tega se smemo nadejati dobrega izida tega dela. Rezultat bode objavljen, ko komisija konča svoje delo.

Uredba o spremembi uradniškega zakona. Resolucijo beograjskega učiteljskega protestnega shoda proti uredbi o spremembi uradniškega zakona z dne 28. septembra t. l. je oddal predsednik shoda g. M. Rabrenović ministru prosvete, a ta jo je izročil delegatu prosvetnega ministrstva, ki deluje v komisiji za revizijo zakona v ministrstvu pravde.

Posebna izdaja »Narodne Prosvete«, ki je izšla 29. septembra t. l., obravnava zgolj zadevo revizije uradniškega zakona ter prinaša tudi pripombe in predloge UJU k izmeni uradniškega zakona.

Protestni shod beograjskega učiteljstva prot. novi uredbi o spremembi uradniškega zakona se je vršil 27. septembra t. l. v Beogradu v šoli pri Saborni cerkvi. Na shodu je bil enodušno obsojen novi predlog za uredbo o spremembah uradniškega zakona.

Resolucija beograjskega učiteljstva, ki je bila sprejeta na protestnem shodu dne 27. septembra, prinaša »Narodna Prosveta«, številka 74. z dne 2. oktobra 1927. Resolucija se v glavnem sklada z resolucijo, ki jo je sprejel širši svet UJU pov. Ljubljana na svoji seji dne 2. oktobra in ki je bila objavljena v prejšnji številki »Učit. Tovarisa«.

Protestna skupščina učiteljstva iz Dalmacije proti uredbi o spremembi uradniškega zakona se je vršila dne 2. oktobra v Splitu. Resolucija sprejeta na tej skupščini zahteva razveljavljenje te uredbe in ohranitev vseh za učiteljstvo po zakonu pridobljenih pravic. V resoluciji je tudi protest proti razveljavljanju zakonov z uredbami.

Tudi hrvatsko učiteljstvo je protestiralo na svojih zborovanjih proti novi uredbi uradniškega zakona ter je imelo v to svrhu protestno zborovanje v Zagrebu.

Uredba o reviziji uradniškega zakona. Stanovsko glasilo poštne organizacije »Poštni glasnik« št. 19. od 1. oktobra 1927 prinaša v originalu celotni osnutek uredbe o reviziji uradniškega zakona, kateri osnutek je predložila vladi komisija za revizijo uradniškega zakona. Organizacija in posamezniki, ki se zanimajo za ta osnutek, lahko naroče to številko lista pri upravi »Poštnega glasnika« v Ljubljani. Za organizacije, ki so včlanjene v Zvezi državnih nameščencev v Ljubljani, stane vsak izvod 1 Din, za ostale organizacije in za posameznike pa 2 Din.

Protesti poverjenosti Ljubljana proti predlogu za revizijo uradniškega zakona. Poverjenosti je razposlalo protestno resolucijo Izvršnemu odboru UJU, Cin. Sav., Zvezi drž. nam. za Slovenijo, centralni komisiji, komisiji v prosv. ministrstvu, članom komisije, ministrstvu prosvete i. dr., vsem klubom, vsem slovenskim poslancem, važnejšim listom in drugim odločilnim faktorjem.

Obširen elaborat in predloge za revizijo uradniškega zakona je izdelala »Zveza državnih nameščencev za Slovenijo«, ki si je osvojila vse predloge poverjenosti UJU Ljubljana. Zveza je dostavila svoje predloge Cin. Savezu in vsem komisijam v ministrstvih. Energično deluje na tem, da se prepreči okrnjenje dosedanjih pravic uradništvu.

Protestne brzojavke sledeče vsebine: »Učiteljsko društvo protestira v imenu svojega članstva proti nameri ukinitve pravic učiteljstva pri izmeni uradniškega zakona, predvsem, da se mu ne ukine pravica napredovanja v prvo grupo položajne plače in se mu ne štejejo tudi službena leta pred 21 letom v penzijo. Uvrstitev meščanskošolskega učiteljstva in nadzornikov naj se uredi s posebnim dodatkom, a ne na račun znižanja dosedanjih pravic osnovnošolskemu učiteljstvu.« so poslala na ministrstvo prosvete in na Izvršni odbor UJU v Beogradu sledeča učiteljska društva: Brežice, Celje, Črnomelj, Dolnja Lendava, Gornji grad, Gornja Rad-

gona, Kamnik, Kočevje, Kozje, Kranj, Krško, Laško, Litija, Ljubljana-mesto, Ljubljana-okolica, Maribor-mesto, Maribor-okolica, Mežica, Novo mesto, Slovenjgradec, Šoštanj, Savinjsko in Šmarno-rogsko.

Protesti učiteljstva iz vse države. Na ministrstvo prosvete in na Izvršni odbor UJU prihajajo neprestano protestne brzojavke proti nameravanim spremembam uradniškega zakona. Dosedaj so poslala poleg slovenskih še sledeča učiteljska društva protestne brzojavke: Dubrovnik, Stip, Hvar, Vladimir, Šibenik, Preko, Kutina, Split, Kočane, Berane, Makarska, Opuzen in še mnoga druga društva.

Centralna komisija za uredbo o uradniškem zakonu je razpuščena, ker obstoji v ministrstvu pravde stalna komisija za spremembe in dopolnitve uradniškega zakona.

VPRASHANJE KURIVA IN STANOVANJA.

Vprašanje kuriva in stanovanja. Kakor smo informirani, je večina krajevnih šolskih odborov ugodno razpoložena glede kuriva za šolske upravitelje po zadnji uredbi. Težja je izvedba po zadnji stilizaciji čl. 7. f uredbe. Oblastni šolski odbor je v tej zadevi stavil vprašanje na velikega župana. Pravniki pri velikem županstvu stoji na stališču, da pripada vsemu učiteljstvu odškodnina za stanovanje in kurivo, po čl. 33. zakona od 23. julija 1919. Jasno je, da pripada, ker čl. 33. zak. od l. 1904. o narodnih šolah ni imel te odločbe v čl. 33. torej je jasno, da je čl. 33. zak. od l. 1919. s čl. 88. istega zakona razširjen na celo državo in je nemogoče, da bi bili vsi odstavki tega člena veljavni za celo državo, le odstavek o kurivu in stanovanju ne. Nimamo pa za kraje izven Srbije izvršne uredbe, kakor jo imajo kraji v Srbiji v čl. 14. zak. o narodnih šolah iz l. 1904. Ta člen namreč določa višino odškodnine, in sicer za stanovanje in kurivo v Beogradu mesečno 80 Din, v Kragujevcu in Nišu 35 Din, v selih po 30 Din mesečno. To so predvojne cene, ki veljajo še danes, ker zakon v tem pogledu ni bil izpremenjen. Poverjenosti UJU je vložilo na g. ministra prosvete posebno vlogo glede tega vprašanja za zahtevo, da izda k čl. 33. zak. od l. 1919. pravilnik glede odmere stanovanj in kuriva ter višine odškodnine, ki jo je plačevati poročenim, oziroma neporočenim učiteljem za stanovanje in kurivo. Vse korake je podvzelo poverjenosti tudi pri Izvršnem odboru UJU, da zadevo ugodno reši.

Na Hrvatskem so učiteljem odvzeli kurivo. Oblastni odbor zagrebske oblasti je pod št. 3433 z dne 20. septembra ukinil učiteljstvu kurivo. Oblastni odbor se opira na rešenje prosvetnega ministrstva O. N. br. 55.646, s katerim je spremenjen čl. 7. o krajevnih šolskih odborih in bi morale dati občine stanovanje in kurivo »v kolikor je to v posameznih pokrajinah po starih zakonih predpisano«. Nadalje pravi odlok: »Ti predpisi morajo biti samo oni, ki jih vsebuje uradniški zakon.« Ker je učitelj državni uradnik in ker državnim uradnikom ne pripada stanovanje in kurivo, torej ne pripada niti učiteljstvu. Ker so občine dobile poziv od oblastnega odbora, da ne smejo v proračunih imeti nikakih postavk za učiteljska stanovanja in kurivo, nečesto sedaj občine priznati čl. 7. uredbe o krajnih šolskih odborih, po katerem morajo dajati občine učiteljstvu do sprejetja novega zakona stanovanje in kurivo.

Kurivo na Hrvatskem. Na prošnjo predsednika UJU tov. Petroviča glede ukinitve kuriva na Hrvatskem, radi pogrešnega tolmačenja uredbe o krajevnih šolskih odborih, kakor se to v zadnjem času prakticira na Hrvatskem, je g. minister prosvete obljubil, da bo pustil stvar preiskati po prosvetnem inspektorju ter popraviti v smislu uredbe in zakona.

Splošne vesti.

V OBRAMBO ČASTI.

(K oprostitvi tov. Möderndorferja.)

Treba bi bilo Cankarjevega biča, da bi dovolj izbičal, kar se je zgodilo minulo pomlad. Našega tovariša Möderndorferja so takrat zaprli in z njim so zaprli vse člane šolskega sveta v Mežici. Strašna »poneverjenja« so jim naprtili na vest, vse slovensko časopisje od desne pa do leve je pisalo tedaj o krivcih, ki so se baje zapletli v milionske »defraudacije«.

Če je koga bridko zadela vest, ki jo je vse slovensko časopisje objavljalo kakor bi bilo mastno plačano za to, je zadela učiteljstvo. In kako bi ga tudi ne zadela! V naših vrstah je tedaj stal Möderndorfer kot eden prvih javnih delavcev. Ni delal zase, kot delajo čisto slovenski »javni delavci«, delal je za tistega našega človeka, ki si v potu obraza služi svoj grenki kruh pod skalovjem Pece, v strupenem ozračju svinčenih rudnikov. Ni delal za svojo strdajočo, bolešno rodbino, delal je za otroke onih slovenskih rudarjev, ki puščajo svoje krvave srage v globokih, nezdruhljivih rovih pod zemljo. Če bi ne bil Möderndorfer ničesar drugega storil kot to, da je oskrbel otrokom mežskih rudarjev zdravo, solčno šolsko stavbo, v kateri se nadihajo svežega zraka, ki ga njih starši nimajo v zemeljskih rovih in tudi ne v tesnih, bolezenskih miazmov prenaseljenih, bednih domovih, če bi ne bil ničesar drugega storil v prilog teh naših ljudi, je to vredno neomejenega priznanja vse slovenske javnosti, vseh onih, ki čutijo slovensko, ki vsaj nekoliko še čutijo človeško.

Delo UJU in Zveze državnih nameščencev za koristi učiteljstva.

Predstavniki UJU pri ministru prosvete zaradi uradniškega zakona. — Delo Zveze drž. nameščencev za koristi uradništva. — Učiteljstvo UJU je krepko dvignilo svoj glas proti uredbi. — Tudi glede vprašanja kuriva in stanovanja dela UJU, da bo ugodno rešeno.

Delo Zveze državnih nameščencev v Ljubljani za koristi državnega uradništva in učiteljstva. Pragmatični odsek Zveze državnih nameščencev v Ljubljani je v ponedeljek končal svoje delo glede predlogov za izpremembo uradniškega zakona. Odsek je obravnaval predloge v številnih sejah, tako da so temeljito sestavljeni in so upoštevani tudi predlogi vseh strokovnih organizacij. Tudi predloge UJU si je Zveza osvojila. Posebno velike zasluge za temeljito delo ima načelnik odseka g. dr. Stegemšek, ki je eden najodličnejših poznavalcev uradniškega vprašanja. Podal je važne podatke tudi iz pragmatik drugih držav ter k obtem delom novega elaborata pokazal vladi jasno pot, ki jo mora hoditi, ako hoče rešiti uradniško vprašanje v interesu države. Kakor smo poučeni, je elaborat g. dr. Stegemška vzbudil tudi v Beogradu mnogo pozornosti in uvaževanja. Tako smo sedaj konkretizirali svoje skup-

ne zahteve vseh strok državnega uradništva, kar je velikega pomena. Za specialne zahteve poedinih strok se morajo boriti centrale strokovnih organizacij, ker to ni naloga Zveze. Pragmatični odsek je zavzel napram sedanjim nameravanim reviziji uradniškega zakona sledeče stališče: 1. Forsiranje revizije uradniškega zakona ni v interesu državnega uradništva. 2. Zahtevamo, da se sedanje pooblastilo finančnega zakona glede revizije ne izvede, ker je preveč ozkostransko. 3. Novi finančni zakon za leto 1928/29. naj ima novo pooblastilo, ki bo širokogrudnejše od sedanjega in bo omogočilo moderno revizijo uradniškega zakona. 4. Z novim finančnim zakonom naj se ukinejo vse dosedanje določbe finančnih zakonov, ki so okrnile dosedanja določila uradniškega zakona. 5. Zahtevamo uvedbo uradniških zbornic oziroma oficijelnih strokovnih svetov državnega uradništva, ki bodo dajali svoje mišljenje glede zakonov